

התפתחות הכספים בחודשים הראשונים של שנת 1957

1. אמצעי תשלום

בחודשים ינואר — מאי 1957 עלה סכום אמצעי התשלום מ-517.3 ל-559.7 מיליון ל"י, שהם 42.4 מיליון ל"י או 8.1 אחוזים. בתקופה המקבילה של שנת 1956 עלו אמצעי התשלום ב-39.2 מיליון ל"י או 9.3 אחוזים.

לוח 1

אמצעי התשלום, ינואר—אפריל 1957, במיליוני ל"י

סוף חודש	מזומנים במחזור	פקדונות עוברו שב	סך-כל אמצעי התשלום	שינוי	
				במיליוני ל"י	באחוזים
דצמבר 1956	228.3	289.0	517.3	—	—
ינואר 1957	227.5	300.8	528.3	11.0	2.1
פברואר	229.2	308.5	537.5	9.2	1.7
מארס	227.4	310.9	538.4	0.9	0.2
אפריל	229.7	324.5	554.2	15.8	2.9
מאי	227.9	331.8	559.7	5.5	1.0
ינואר—מאי 1957				42.4	8.1
ינואר—מאי 1956				39.2	9.3

אחוז המזומנים באמצעי התשלום, אשר עלה במשך כל שנת 1956 ובמיוחד בחדשים אוקטובר—נובמבר, בעקבות מבצע סיני, חזר וירד בחדשים ינואר—מאי 1957. בסוף חודש מאי 1957 היה אחוז המזומנים שבידי הציבור הנמוך ביותר מאז אוגוסט 1955.

אחוז המזומנים באמצעי תשלום

44.1	1956 דצמבר
43.1	1957 ינואר
42.6	פברואר
42.2	מארס
41.4	אפריל
40.7	מאי

2. הנורמים לעליית אמצעי התשלום

בניגוד לחודשים הראשונים בשנים קודמות היה גורם ההמרה בעל משקל זעום ביותר בין הנורמים לעליית אמצעי התשלום. בעוד שבכל אחת מהשנים 1955 ו-1956 הומרו בארבעת החודשים הראשונים יותר מ-30 מיליון ל"י של מטבע-חוץ, הרי הומרו באותה תקופה בשנה הנוכחית רק 4.5 מיליון ל"י. הציבור המיר מטבע-חוץ בל"י בסכום של 18.2 מיליון ל"י, בעוד שהממשלה המירה 13.7 מיליון ל"י במטבע-חוץ. כמו בחלקה השני של שנת 1956, היתה חשיבות מברעת להרחבת האשראי הבנקאי, הן לציבור והן לממשלה.

האשראי לציבור במטבע ישראלי הורחב ב-17.8 מיליון ל"י, אולם בתקופה זו עלו פקדונות הציבור לזמנים קצובים ב-8.5 מיליון ל"י וכן חלה עלייה גם בחשבונות-זכות אחרים. הפעולות של הציבור במטבע ישראלי השפיעו איפוא על הרחבת אמצעי התשלום בכדי 8.6 מיליון ל"י בלבד. חוב הממשלה במטבע ישראלי למערכת הבנקאות עלה באותה תקופה ב-23.7 מיליון ל"י.

3. האשראי לציבור

סך כל האשראי הבנקאי לציבור עולה בחדשים ינואר — אפריל ב-9.2 מיליון ל"י. חלה אמנם עלייה של 17.8 מיליון ל"י באשראי במטבע ישראלי, אולם לעומתה היתה ירידה של 8.6 מיליון ל"י באשראי לציבור במטבע-חוץ, שנבעה בעיקר מהפחתת סכום השטרות שנוכו ע"י בנק ישראל. ירידה זו נבעה מפרעון שטרות בסך של 7.8 מיליון ל"י שנוכו לחברת השילומים. בנק יש-ראל הקטין גם את סכום השטרות שנוכו במטבע ישראלי ב-4.2 מיליון ל"י. אם לא יובא בחשבון פרעון ההלוואה של חברת השילומים, נקבל ירידה של 0.8 מיליון ל"י בלבד באשראי הבנקאי לציבור במטבע-חוץ, ועלייה בסך-כל האשראי של 17 מיליון ל"י.

המוסדות הבנקאיים חזרו והרחיבו בחודשים אלה את האשראי לציבור ביותר מ-20 מיליון ל"י, לאחר שצימצוהו ב-13.2 מיליון ל"י בשני החודשים האחרונים של שנת 1956.

האשראי לציבור, ינואר-אפריל, 1957, במיליוני ל"י

שינוי	אפריל	דצמבר	סוג האשראי
			1. מאמצעי המוסדות הבנקאיים
22.0	281.6	259.6	במטבע ישראלי *
- 1.7	2.8	4.5	במטבע-חוץ **
20.3	284.4	264.1	סה"כ
			2. מאמצעי בנק ישראל (שטרות שנוכו)
- 4.2	15.6	19.8	במטבע ישראלי
- 6.9	8.4	15.3	במטבע-חוץ
-11.1	24.0	35.1	סה"כ
17.8	297.2	279.4	ס"כ האשראי הבנקאי במטבע ישראלי
- 8.6	11.2	19.8	במטבע-חוץ
9.2	308.4	299.2	סה"כ
			3. מפקדונות-הממשלה
12.1	58.9	46.8	כנגד פקדונות ממשלה מיוחדים ***
11.6	145.7	134.1	מהפקדונות למתן הלוואות
23.7	204.6	180.9	סה"כ
32.9	513.0	480.1	ס"כ האשראי לציבור

* שטרות שנוכו; הלוואות להברות-עזר, למוסדות בנקאיים אחרים וללקוחות אחרים; הלוואות מתוך פקדונות-צ"ר-שלישי; הלוואות מתוך פקדונות של מוסדות ציבור; השתתפות מוסדות בנקאיים בהלוואות קונסורציאליות (נמו).
 ** הלוואות ללקוחות והלוואות מתוך פקדונות-צ"ר-שלישי.
 *** הלוואות הניתנות לחייבים במיסים ובמכס, למסיצי תעודות הפילוח העממי, לרוכשי איגרות מילוחה-הכסחון וללקוחות. בקשר ליכוא במסגרת השילוסים והמענק פארה"ב.
 ח מ ק ר : בנק ישראל.

בד-בבד עם האשראי שניתן מאמצעי המוסדות הבנקאיים עלה גם סכום האשראי שניתן באמצעות מוסדות בנקאיים מפקדונות הממשלה. האשראי לחייבי מס ומכס, וליבואנים במסגרת השילומים והמענק עלה ביותר מ-12 מיליון ל"י. עיקר העלייה חל בחודש מארס, כיוון שלקראת סוף שנת הכספים הממשלתית הוגדלו ההלוואות שניתנו לחייבי מיסים. האשראי מפקדונות הממשלה במסגרת תקציב הפיתוח עלה ב-11.6 מיליון ל"י.

4. האשראי לממשלה

סך-כל חוב הממשלה למערכת הבנקאות במטבע ישראלי ובמטבע-חוץ עלה בחודשים ינואר—
אפריל 1957 27.9 מיליון ל"י.

לוח 4

גידול האשראי לממשלה, ינואר—אפריל 1957, במיליוני ל"י

4.9	עלייה באשראי נטו במטבע ישראלי מבנק ישראל
18.8	עלייה באשראי נטו במטבע ישראלי ממוסדות בנקאיים
23.7	סך-כל העלייה באשראי נטו המגדילה את אמצעי התשלום
4.5	עלייה באשראי נטו במטבע-חוץ ממוסדות בנקאיים
—	בני כו"י: עלייה (-) בפקדונות ממשלה במטבע-חוץ בבנק ישראל
27.9	סך-כל העלייה באשראי לממשלה

לקראת סוף חודש מארס, שהוא גם סוף שנת הכספים של הממשלה, חלו שינויים ניכרים בהרכב חוב הממשלה. 65 מיליון ל"י מהחוב השוטף של הממשלה לבנק ישראל אושרו על-ידי הכנסת כמילוה לזמן ארוך. כיוון שהממשלה צריכה היתה להחזיר עד סוף מארס את כל יתרת חובה השוטף לבנק ישראל, העבירה לבנק חלק גדול מהפקדונות שהיא החזיקה במוסדות בנקאיים אחרים. כן לוותה הממשלה מהמוסדות הבנקאיים, זאילו הם חזרו וניכו את שטרי-החוב של הממשלה בבנק ישראל. לפיכך נראה שחלקה הגדול של העלייה בחוב הממשלה הוא בחוב למוסדות בנקאיים ולא לבנק ישראל.

5. נזילות המוסדות הבנקאיים

סכום הנכסים הנזילים הראשוניים שבידי המוסדות הבנקאיים עלה בתקופה הנסקרת מ-118.2 ל-125.8 מיליון ל"י, ז. א. ב-7—6 מיליון ל"י. העלייה בסך-כל הנכסים הנזילים הגיעה ל-14.9 מיליון ל"י בלבד, כיוון שירד סכומן של יתרות מטבע-החוף של הבנקים. העלייה בסכום הפקדונות היתה גדולה במידה ניכרת מהעלייה בסכום הנכסים הנזילים, היות ובתקופה הנסקרת היתה הרחבה רבה של אשראי המוסדות הבנקאיים. ניכרת ירידה קלה בשיעור הנזילות הראשונית מ-35.6 ל-34.1 אחוזים ובשיעור הנזילות הפורמאלית מ-62.1 ל-59.9 אחוזים.

התפתחות הנכסים הנזילים ושיעורי הנזילות, 1956, במיליוני ל"י

שינוי	אפריל	דצמבר	סוג הנכסים והפקדונות
+ 2.4	14.1	11.7	המזומנים
+ 5.2	111.7	106.5	היתרות במטבע מקומי בבנק ישראל *
+ 7.6	125.8	118.2	הנכסים הנזילים הראשוניים
—	21.4	21.4	המילוח הממשלתי 3%
+ 1.4	58.1	56.7	היתרות המוחזקות במוסדות בנקאיים אחרים בישראל
+ 9.0	205.3	196.3	סך-כל הנכסים הנזילים במטבע ישראלי
+ 3.2	9.1	5.9	יתרות מטבע-החוץ בבנק ישראל **
+ 2.7	46.7	44.0	היתרות המוחזקות בבנקים בחו"ל ***
+ 14.9	261.1	246.2	סך-כל הנכסים הנזילים
			הפקדונות החייבים בנזילות, כולל יתרות מוסדות בנקאיים
+ 39.4	435.7	396.3	שיעור הנזילות הפורמאלית, באחוזים
—	59.9	62.1	הפקדונות במטבע מקומי, אינו כולל יתרות מוסדות בנקאיים החייבים בנזילות
36.1	368.4	332.3	שיעור הנזילות הראשונית, באחוזים
—	34.1	35.6	

* אינו כולל פקדונות שהוסקרו בקשר לאינרות-אשראי ובקשר לתוכניות חסכון.
 ** אינו כולל פקדון מיוחד למתן הלוחאה לאוצר.
 *** אינו כולל יתרות בקשר לאינרות-אשראי.
 המקור: בנק ישראל.